

matjets, / una cistella de nous, / de figues un *cuñinet*».

El mot català recorda el ll. *cophinus*, i encara que no hi coincideix gaire pel significat ni menys per la forma (accentuat aquest en la primera síl·laba i ètimon del cat. *cove* i del fr. *coffre*), s'hi acostava prou perquè els traductors del llatí els hagin pres l'un per l'altre, com fa, una mica, inclús St. Vicenç en el pasatge citat; si bé cuita a rectificat-ho afegint *còvens* a *cofins* en traduir els *cophinos* de l'Evangeli. I traductors menys experts arriben, a causa d'això, a donar-li usos impropis («tres *cofis* d'anels», *VidesR*, fº 267v1). Inexactituds individuals que no importen per a l'etimologia. Aquesta és indubtablement la derivació de *cofa* com a diminutiu cat., tal com el quasi-sinònim *esportí* ho és d'*esporta*, ll. SPORTA. *Cofa* en la nostra llengua s'ha aplicat i s'aplica a moltes menes de senalles i cabassos: per transportar raïm, per treure i tragar terra, per guardar taps o carbó, per al recapte dels carreters, veg. els diccs.: l'usen en el Baix Empordà els homes de la indústria tapera (Llofriu, *BDLC* ix, 94); a la Costa de Llevant els pescadors per a una espècie de cabàs foradat del mig, en el qual es posen els cordills dels palangrons, i al llarg de les vores del qual pengen hams amb l'esquer (St. Pol, 1927, pron. *kòfə*).

Però en una part del Maresme, la més llunyana, té acc. més àmplia: a St. Pol es diu igualment de l'estri usat pels terrassans: si un pagès ha escampat terra o sorra i fa nosa, se l'emporta amb una *kòfə*, mentre que a Premià (d'on era fill el seu pare, em diu el Dr. S. Tió, 1980) diuen en aquest cas *sənyə*.

A Mallorca s'arriba a aplicar a una part del capell o cofadura: «trobà molts de doblers, se n'omplí ses butxaques, es sarró i sa faldriguera i sa *cofa des capell*», *Arx. Lluís Salvador*, p. 211. No és, per tant, una cofadura en si sinó una part del capell («el casquet, la paret que juntament amb l'ala compon un capell», *BDLC* viii, 173), i els materials d'aquest, en la vella pagesia de l'illa, eren sovint molt semblants als de les cofes i cofins: *capell de pauma*, *capell de palla*, *capell de llatra de sarrí*, molts dels capells de sol, el *capell de llongues* servia fins i tot de paraigua: no és doncs *cofa* variant de *cofia*, que està feta de material fi o prim, i és cofadura en si (rectificar en *AlcM* l'atribució a *cofa* 2). *Cofa* es documenta no sols des de 1331 sinó ja el 1289 (*BABL* vi, 67).

Per a la derivació *cofi* de *cofa*, per a les raons que hi ha per creure provinent de Catalunya el mot en les altres llengües romàniques, per a les aplicacions nàutiques d'aquestes i per a la qüestió, en si, de l'etimologia aràbiga *qúffa* bastarà remetre al que ja en dic a l'estudi del *DCEC*, s. v. *COFA* (I, 836-7).

DERIV.: *Cofinada* 'conjunt dels cofins d'una heretat rural o una almàssera': a Alforja, a l'hivern, per evitar que les rates se'ls mengin, els colloquen en el sostre de les cases de pagès i és a aquest conjunt d'allà damunt al que donen sobretot aquest nom (Joaquim Balcells, 1927). *Cofiner*, usual fins al Sud valencià (allà en part en la variant *kofinéro*, El Pinós de Mondóver, 1963). *Cofinat*. *Cofinera*. De *cofa*: *cofada* f. *Cofero*. *Cofeta*.

Cofaja val. «espècie de pa de moresc» (*DAG.*, no Escrig 1851) sembla ser l'ar. *qufaf* plural de *quffa* 'panera', una mica com *panera* deriva de *pa*: primerament es deuria aplicar a una panerada plena de pans, després als pans mateixos que s'hi contenien; i no és estrany que es vagi especialitzar en els de dacs o blat de moro, com de primer es diria dels de panís, com sigui que aquest gros arabisme degué ser propi dels moriscos i llurs successors en la ruralia valenciana, on s'usava especialment el pa d'aquesta mena: el plural *qufaf* és clàssic, però vulgarment traslladava l'accent a la final, i en efecte *RMà.* i *PAlc.* vocalitzen *qifáf* («espuerta, goja en que cogen las espigas»). Com que el pa de dacs és insípid, el mot s'aplicà després, a les ciutats valencianes, a les dones bledes i deixades: «es pixen damunt y no se'n senten, de *cofajes*, bledes y arreu en totes les seues coses», *MGadea, Terra del Xè* I, 303).

20 CÒFIA, del ll. tardà COFIA, d'origen incert. □
1.ª doc.: S. xiv.

Apareix repetidament en la *Questa* de Reixac: 129.33; de nou 147.11: «lo ferí de le aspase si durament que li talà l'e<l>m e la *còfia* del fe<r>ra, e sí li trencà lo cuyr tro al test», on es tracta, doncs, de la que duïen sota el casc els guerrers medievals. És sabut que després s'ha aplicat només a la dels infants i les dones: «gorreta blanca per a criatura», *Priorat* (JBru, *MiscFolkl.* d'Aràbia, p. 155); † «arracades ---, 30 *cofia*: reticulum; la falda ---», OPou, *TbPu*, 313.

Com és sabut, modernament, aquesta cofadura va restar típica de les dones rosselloneses: allí era encara d'ús molt general en el primer decenni del segle (després hi ha decaigut força, sense desaparèixer), i com a propi d'elles era mirada en les terres veïnes, no solament les del Sud sinó les del Nord, com ho ensenya el fet que en aquestes se'n digués *la catalano* i això àdhuc quan es parlava de les dones que en duïen a terres occitanes: «per fugí l'abiho / que vounvounejo a soun auriho / --- / sa *catalano* blanquinnello / arranco e jito» (trad. «sa blanche coiffe catalane», *Calendau* xi, 60.4). En el Rosselló, però, el mot apareix reduït a *cofa*: «què 'm porteu d'aquelles terres? --- / no te porto or ni plata / ni perles ni 45 diamants, / fora una *cofa* de puntes / no l'han feta cristians», *MilàF*, cançó tradicional recollida als Banyes d'Arles (*Romll.*, 200E); JSeb. Pons (*Poetes d'Ara*, 51), Massó Torrents (*Croquis Pir.*, 49), Saisset (*Catalanades*, 140); encara en el Capcir la duïen bastant, pocs anys enrere, però justament les joves, no pas les velles, de les quals era propi el *caputxo* (Matamala, 1960); i això ha fet que en sobrevenir-hi, allí també, la decadència, hagi estat més ràpida.

En llatí COFIA no apareix fins a Venanci Fortunat, bisbe de Poitiers, c. l'a. 600 (després de 587); la variant CUFIA de les glosses, sembla menys autoritzada, car el roms. *coif* 'casc' és prova que la vocal real era o i no pas u (Graur, *Rom.* LV, 471). Per a la qüestió etimològica continua vàlid el que vaig exposar en el 50 *DCEC*. Els esforços de Frings i de Bruch, que allà vaig